

The Mitzvah of Building a Beis HaKnesses

פ' הספרנו

ויקרא פרק כו פסוק ב

את שבותתך תשמרו ומקדשי תיראו אני ה'

ספרנו: ומקדשי תיראו. המקומות המ קודשים בגנות, והם בתי בתיות ובתי מדרשות, אף על פי שהרב בית המקדש, אמרו (יהוקאל יא, טו) ואהיה להם למקדש מעט, ואמרו ז"ל (מגילה כט, א) אלו בתי בתיות ובתי מדרשות:

שו"ת מהר"י בירב סי' ה'

ואומר שמאחר שלדעת כי' אין איסור בתקרות הכנסת אלא מדרבנן כל ספק שישתפקיד בוה הענין ראוי להקל בן שכן כתוב הרין זיל צפ', בני העיר בשם הרמביין דיל ויל דברת הכנסת עשו אותו כתשימי מצוה כסוכה ולולב וכו'. איך נראה מכאן לדעתו שכשיחרכו הם כתשימי מצוה שנורקין ואף הדעת הרין עצמו שחלק על הרמביין כתוב למטה ויל לפיקד נראה לי דברי הכנסת ודוכותיה כיוון שעיקרו עשיי לומר בו דבר שבקדושה הטילו בו חכמים קדושה בדבריהם וכו': אם כן נראה בפירוש שלדעת כולם אין בכאן קדושה מן התורה ואם כן בכל ספק דירה או לינו לקולא:

צד ש"י הלכות ביהדות וביהדות / כלל יז א"ם

1. קדשות בית הכנסת ובית המקדש גדולה מאד, ומזהרים עליהם לירא מפני ששוכן בהם. ברכתי, (ויקרא י"ט, ל'): "וּמִקְדָּשׁ יְהוָה", ולא בית המקדש בלבד, אלא כל מקום המקדש ובבית הכנסת ובית המקדש נקרא "מקדש מעט", ברכתי, (יהוקאל י"א, ט"ז): "עֲזָהִי לְהֵם לְמִקְדָּשׁ מַעַט"—אלו כתבי בתיות וכתבי מדרשות ובית המקדש וכתבי הפסוקים: "מצווה לירא מן המקדש נהוג בבית הכנסת ובית המקדש מדאורייתא" (עיין ספר ידים, סימן שצ"ז). וכן אסור לדבר בהם דברים בטלים ואין מחשבין בהם חשבונות אלא של מצנה, כגון: קפה של צדקה ופדיון שביבין [וכדוםה], ומכל שכן שאסור שם בשחוק וקלות ראש, ועליהם נאמר, (ישעה א' י"ב) "מי בקש זה את מידכם רמס חצרי", ומראה בעצמו שאין לו חלק באלהי ישראל. ובזה מפליג מאד בעניהם, וחייבنا ליזלן. וזה שאמר בזוהר "כאלוי אין לו אלוק":

The Mitzvah of Building a Beis HaKnesses

שדי חמד, מערכת הביבי"ת, אות מ"ג

משנת רבי אהרן ח"א ו:א

לעומת בתים אחרים, וישמע חכם ויוסף לך כי אין לפרט כל הפרטים.

... ") ומה שידך לעניין זה הוא ההתנהגות בביבה"ג וביהם"ד, ומפורש בפסקים הללו כבוד ומורא ביהכ"ז וחובם"ד הוא דמאריתא והוא מקדש מעם, ואף עצם הקדשה היא מדברי קבלה, מ"מ הלא גם במקדש וחובם מורה וככובד נתפרש בקרא, לא מן המקדש אתה מתירא אלא אמר שהזהיר על המקדש, וכבוד ומורא מקדש הוא כבוד שם – ואם כן הוא הדבר הרו' במקום שמיוחד לتورה ותפילה החיבור מה"ת להוג בו כבוד, [ומה"ט הוא הא מבואר בפסקים חשיבות התפילה בביבה"ג ועוד יותר בביבם"ד], וכללו זה איסור חמוץ לדבר דברים בטלים בביבה"ד וביהכ"ג, [מלבד האיסור עצמו, וביחוד בשעת חורת התפלה, שאו הרוי זה כמו שמשבחים את המלך בפניו והוא מדבר עם תבירו, שהרי זה כפוגע בכבוד המלך, ומלבד עצם החוב לשמע חורת הש"ץ. וכ"ש כשבועה זה אדם חשוב הרוי הוא כפוץ גדר], ומפורש בהלכה שמצוה לכבד ולולרך ביהם"ד וביהכ"ג, ומובן כמה חמוץ הדבר אם משילך בידים על הרצפה דברים המבאים לכלה, שהרי הוא מבטל בזה הכלבוד והריבוז, ובזה"ז שאין עושים כן בשום בית חמוץ הדבר עד מאד, והוא בגדי מה שאז"ל (שבת י"א, א') כל עיר שגותיה גבויים מביהכ"ג לסוף חרבה, וגם כאן מעט בכבוד ביהכ"ס

הַלְבּוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת סִימָן קְנָא

א אַפְתִּיכְנָסִוֹת וּבְתִּימְדָּרֶשׁ אֵין נָהָגִין בְּהָם (א) ***קְלֹות** (ב) **רָאשׁ גָּנוּ שְׁחוּק וְהַתּוֹל** (ב) **וְשִׁיחָה בְּטַלָּה**, (ב) ***וְאֵין אָכְלִים וְשׂוּחִים בְּהָם וְלֹא מַתְקַשְׁתִּין בְּהָם וְלֹא מַטְלִילִין בְּהָם, וְלֹא נְכֻנִּים בְּהָם** (ב) **מִפְנֵי הַמִּחְמָה וּבְגַשְׁמִים מִפְנֵי הַגְּשָׁמִים**. ***בְּתִּלְמִידִּים חֲכָמִים וְתִּלְמִידִּים (ה) מַפְרִירִים (ו) לְאַכְלָל לְלִשְׁתּוֹת** (ב) **בְּהָם** (ג) **(ז) מַדְחָק**. (ח) ***וַיֵּשׁ אָמָרִים דְּבַכְּרִתְמַדְרֵשׁ אָפְלוּ שָׁלָא מַרְחָק (ט) שָׂוִיר וַיַּן פִּי הַעֵיר**. ***וְאֵין מַשְׁבִּים** (ב) **בְּהָם חֲשֻׁבָּנוֹת יָאָלָא-אַבְּגָן הַמ שֶׁל מִצּוֹה, גָּנוּן קָפָה שֶׁל אַדְקָה וּפְדוּזָן שְׁבוּוֹים**. **וְאֵין מַסְפִּידִים בְּהָם** (ב) **אַלְאָא-אַמְּבָן וְיִיחָה הַהְסִפְרָד לְאַחֲד מַגְדּוֹלִי (ג) (י) הַעִיר שָׁכֶל בְּנֵי הַעִיר מַתְקַבְּצִים וּבְאַיִם לְהַסְּפִּירוֹ. וְאֵם אַרְזָנוֹן** (ב) **לְכַנֵּס בְּהָם לְצַרְבוֹ, גָּנוּן לְקָרְבָּא לְאָדָם, יַגְנֵס וַיְקָרָא מַעַט אוֹ יָאמֵר דָּבָר (ד) (י) שְׁמוֹנָה (ו) (ז) אַמְּרָה בְּהָם** (ב) **וְקָרְאָנוֹן, כְּדִי שְׁלָא יְהָא נְרוֹחָא קָאָלוּ נְבָנָס לְצַרְבוֹ. וְאֵם אַיְנוֹ יוֹדֵעַ לֹא לְקָרְבָּא וְלֹא לְשָׁנּוֹת, יָאמֵר לְאַחֲד** (ב) **מַהְתִּינְקוֹת קָרָא לִי פְּסָוק שָׁאַתָּה קָוָרָא בּוֹ, אוֹ יְשָׂהָא מַעַט וְאַסְרָרָבָךְ יְצָא, שְׁהִשְׁבָּה בְּהָם מִצּוֹה, שְׁגָאוּמָה, בְּנָרְכָמָה כִּיסְּבָּבָן וְנָרְכָמָה** (ב) **אֲשֶׁר יוֹשִׁבִּי בִּיתְךָ**. (וּשְׁעִיר הַיִשְׁבָּה (יג) כְּדִי הַלּוֹזֶן שְׁנִי פְּחַחִים) (לְדַעַת הַשִּׁמְפְּרִישִׁים בְּסִיםְן צְסוּף סְעִיר (כ) בְּיַשְׁעָה)

אשנה ברורה

הסתמך העון באהיה אנטישיסם, ולכטוף תילקוטו יותחקרו חכורות בחוראות לריב איש בראווער עד שנעשה כל הפיטה-הכפחתה נאורה גדרולה, ובעוונומיטן נראים באין מזוה בפה פעמים לירי תרפוות נגוזפין ווילבנה אנטיס נראים צונס פעמים רבוות בפני סופרתרוותה. שעה גס-בן און חמור בפנוי עצמל, כי אפללו סקמזה חבורו בפנוי פלמיז-חכם, אפרורו חוויל בטלה. קניין, אפללו שמתת חלון שהיא לצרך פרוגה דבחין שרי, בביית-הנכסות אסור, וכברט שיתה בטלה לגקרוי דבונאי שראיין למגע ספיד קונה (פמיין). וכברט הקרוש פולש וכתה-הקרוש מען בברל העון גאנין וו בתשכחת פערהייך ייקון קבר. עני שטס ולידי סקאות מליחנות גאנין. וכלי-שבן שייש לזריך בביית-הכפחת ובכית-הקרוש מען דברויס. קגון לעשן קרע ווילוות ומפליקת ווקטונו, כי מלבד שהם אסורים, קגון לעשן קרע ווילוות ומפליקת ווקטונו, כי מלבד שהם איזוות חמוריים קאדר, עוד גידל קאנן יומר בעקבום קידוש, כי הוא קולול בגבור פשכחה, ואני ודקה וחוטא בינו לבין אצמו לוחותא בפלטין של גאנין ווינדר לזכר הי' חילס קפיד עציין ולבו להה שלא לזכר שם זרכיס בטילים בקיית-הנכסות ובית-הקרוש, והקומות קונה יהה מחד אצלו רק בעונות החפומות הנעל, כי האי היגא זמא לרבבאג דמייא. ווינדרה לתורה ווינפלטה:

(ג) ראיין אוֹכְלִין

בכו' וואה גהפי² שיקרא או' ישנה מעת בכתיסתו דילקפן, מאחר שיוכל לנגן לבייה של להצעל מהחאה והגשמים, אם לא שעסוק מקדם באיזה דבר הולכה בחוץ והתחליל גשים נוראים, שאו מתר לו לנגן בבית המדרש כי' שלא יטרידו הגשמים: (ה) מתרים וכו'. והוא כדי נ"ד Adams הארכו אנטישי העיר לפי שעה להעכילד בהם אורחים ענינים או להשבין שם דמתר, אבל צו רק דוקא³ בבטוי הניסיות שבוחן הארץ, ווש אוסרין גם בזה, ונראה דבמקומן הדחק אין לחמרי בזה: (ו) לאכל ולשתות. והוא הדין לישן דשרי, אבל לעשות קפנדראיא או לפנס בהם בתפה מפני החאה ובכם גשיים מפני הגשמים, וכל קני דילקפן, וכל שפון שחוק והחולול ושיחקה בטלה, אסורים, דעתו פלמייד חכם איינו מזוחר על מורה המכדש: (ז) מדתק. הני, שהרי קוקום דחויק לתלמידים והצרכו לאכל שם. והמגן ארבלה כתוב דלאגשים הלומדים שם בקביעות, לעולם שעת הדחק הזה, דאם יצטרכו לילך לאכל ולשתות ביבתו בודאי יתפתל מלמדוו, אבל אם אין זומדים קבועי התפיסה ובבית המדרש, אסורים לאכל ולשתות שם, ובן הספיקמו פמה אחוויות: (ח) ויש אומרים דבבית המדרש וכו'. אף דקצת בית המדרש חמורה יותר מבית הכנסת, דילקפן ביטמן קנג סעיף א, סבירא فهو לדלעינן חכמים ותלמידיהם שלומדים שם בקביעות התירו להם אפלו שלא מಡתק, משום דבית המורש הוא ביתו, ולאו דוקא אכילה ושתייה, "זה הוא הדין לכל תשמי'יהם שר': (ט) שר. עין בלבוע וב' ח' שמצדדים כן לדינא

שער הצעיר

The Mitzvah of Building a Beis HaKnesses

ד. יי' **ילצרך** בית הכנסת מתר לאכל (יח) ולישן יבתוכו. (יט) ומטעם זה ישנים בלילה יום הכהפורים בבית הכנסת. ואפלו **לצרך** מצוה אחרת, כגון **כשנקבצים** (כ) לעבר השנה בבית הכנסת, מתר לאכל שם: ד. ט' היו לבית הכנסת שני פתחים, לא יdens בפתח זה [^{א'} להעשותו דרך ליצאת בפתח השני

משנה ברורה

שער הצעיר

וחווישות ר' עקיבא איגר: ד. יד. כי ידו שטח הרקמפני ורשותה"א חלק ד ספין רעה דיבית ולולמלדייהם, משמע דשעניהם שווין הם, ובכך דביה פגננטה דזקן מליקת הוא הדין ביה פרדקס, של טוֹרֵךְ באהות מי שלידם בקביעותה, שם, ואם צעריך לילל הפלחתם כלבך להרשותה, או דרגונין קשיבותות בקאנש הדרישות ואנו קוראי לא לך חת' פת' וקיטניות בלבד, עין קאליה ובה עליון קען: ג. יונה עעה רוש ש"ז ערך קטע דביה האור רוז' עטפרת לתלמיד מוקם בלב קטע:

י.א. (יא) אם בשעת בניית בית הכנסת (יב) התנו עליו (יב) להשתמש בו, מטר להשתמש בו (ה) בחרבנו, (יב) אבל (לד) בישובו (יב) לא מהני תנא, ואפלו בחרבנו, לתרמיש מגנה (ה) בגון זרעה וחשבונת (ה) של רבים לא מהני תנאה. ומה דברים אמורים, בבתי הכנסת (ו) שהוחזקה לאין, (יב) אבל בבתי כנסיות שבארץ ישראל לא מהני (ח) שום תנאי:

“**אֶבְלָבִיְשׁוּבוֹ וְכַו.**” הגה בפירושא דסוגיא דעל פנאי הן עשוויות יש כמה שיטות, קינוי שיטת התופסות והלאה-ש דרישובו לא מהבי' פנאי ובהרבכו מהבי', וכן דעת הרשב"א בתשובהו מהבי' פנאי, ושיטת קרבךן ז' וברר'ו, וכן דעת הרשב"ג בתשובהו בחלק ז' דאבלו קרבךן לא מהבי' פנאי שיטמוש בו לזרא בשלה מדרחך, אבל בשחה מדרחך אפללו בישובו מהבי' פנאי ומתקיך אויב שוחז לאקליל הגנאים לעצם שעיה או להשביכן שעט. והנה אף שההמcker קעתייך לרנן דבישובו לא מהבי' פנאי, מכל מוקום ונראה מדרבי' הט"ז בירוש נספין דבשחוא מדרחך וככ"ל ישל לפקד על הכלב"ז דאבלו בישובו מהבי', וכפכדי עמו, שכן הוא אם כן דעת הרבעין והרשב"א, וגם ישל צרכר לו זה דעת רשי' ואור זרע דפרקיא להו דאבלו ביישובו מהבי' פנאי, ודע עוד, דאבלו לדעת רשי' וכן אור זרע דמתני' פנאי אפללו בישובו, מכל מוקום לקולות בראש מוש שגון שחוק ורשותו, וכפייא בו קשṭא לאלה קהיבי, בקמוץ בגקרא להרייא, עין שם, דאבלו חשבונות אשר מוש דהו גם כן קלות ראש:

משנה ברורה

יא (א) אם בשעת בניין. אבל לאחר כך לא מהני תנאי כלל [ב'ח]
ועלות[FMD]: **(ב')** התנו עליו. משמע דוקא שהנתנו בפרק, אבל
משמעותו לא אמרין על תנאי הן עשוויות, כגון אברהם, שלא ממשאת
בנימין. **(ג')** ובאליה ובה מצדד לרינא כהמשאות בנימין שמקל בנה:
(ד') בחרבנן. פרוש, איזו תנאי מועיל של אחר שיחרב היה מהר
להשמש בו, אבל כל זמן שקיימת אין הגוא מועיל: **(ה')** בישבו
לא מהני. ודוקא לאכילה ושתייה או לבנס בחמה מפני החמה
ובקשיים מפני הקשדים. **(ו')** יש בזה מושם קלות ראש, אבל לשאר
תשמשים מהני תנאי [בגן אברהם]. וען באור הילכה (אות יד):
(ז') בגון זריעת. פשט דהוא הדבר לכל הדברים הנוגע

שער האיזון

The Mitzvah of Building a Beis HaKnesses

באור הלהה

גם כן לא מחייב תנאי בישובו, ומאי גראיא זה משאר תשמישן דעלמא, אלא וואי דבכל תשמשיש אסור בירושבו. ועל דבר קשטו מסיקין קדר דקהני תנאי למשמייש קרשא בגין במשפטת של ספר תורה וכיוצא בה, אפסחר שיש לערץ רביית הננסת שאין כיוון דקצתה שישראל היה לה מסדר קטע כל מקום שם. קראייא סליקין קדרכין זה את זה לבנות בית מקדש. וכן קזר חיל דבית המקדש הקבוע לא יועל חנאי בשוכן שיטטמשו בה המשמשי חיל, ואם אין שם בית המקדש עליין כלל אלא בקיית בעלמא מה שאין כן שם אפסלו אם נאמר שאין על המשפטה שם המשמשי קרשה Mai אכפת לו בזה. ודעת עוז, דעתית הפוגן בברוך הוא רך לפירוש רשי"י שאר פוקדים שפוקדים רעל קניין זה עשויין הינו שיוכלו להשתמש בו תקופה, והא קרשה מסיקין קדר לוז להתקפה והרא"ש שגדיינו אין קשוא כלל לעוניות דעתתי, שהוא מפרק רעל תנאי חן עשוינו רכל שהוא שיצאה יחו לזרמתה ונוראה לנו. זא רבעים יוזע קה, וכו' דקדים ראל שאמבון קהם טשבונת של רבנן, דהוא אסור על כל פוקים ממש קלות ראנ, אבל שאר תשמשים עאמק לגאי קערויים ובום להשתמש בו בשיזא, מושס דאו נפקע אדשחה וחוזר לקדרותה, ולפיזו לא קשוא מולחא דמלכא, רעל אין שלא נתקראו בו רבנים אדרין בקדשנה קא, ומפקנאי דאג לדרין, אף זרביבים מפרקדים להשתמש בו משמש שאיו של גנאי דגעשה או במו בית בצלטא, פוק בשחוורים להפלל בו חזרו ומתקרש בקדשאת בית המקדש, זאם בן אין גשא מזמין קדר, רדקם ההנאי שישמש בו אף בערו בקדשתה, ולויה יש ולומר דלהני:

אג"מ או"ח ח"א סי' מ"ה

לכל אדם מודעך ומשמע שפסקנו לנו ולכון שפיר פסק המ"ב בבואר הלכה ד"ה אבל שיש לסמור על הרמב"ן שכון סבירי גם הר"ן והרש"ב"א להתריר אפילו בישובו לכיה"ט בשעת הדחק. וכמדומני שבהרבה מקומות נהגין להקל אף שלא בשעה"ז. ולצורך מצוה קצר כגן לאכול סעודת שלישית בשבת אף שאין צורך גדול שהרי יכול כל אחד לאכול בביתו נהגין כמעט בכל המקומות להתריר. ואף לעשות משתח בקריאת החתן או בר מצוה נהגין להקל, אף שאין בדור שיש בוה עניין מצוה. והחסידים נהגין בכל בתים כניסה שלחן להתריר אף בדבר הרשות ממש כהא דאכילה ושתייה ביום היא"צ. א"כ מוכיחין לומר שנוהגין בראש"י והגיא בשם או"ז שמותר על תנאי אפילו בישובו לאכילה ושתייה וכח"ג אף بلا דוחק. ונמצא שנפסק עתה כן להלכה אף אם אוili רק בדורות האחרונים התחלו לנוהג כן. כمفorsch ברשי"י שבת דף י' אף במנגג כדעת יחיד במילוי דאורייתא לעניין מותנות שכתב וכי היכי דאחו במנגג בראשית הגז בימי ר"ג ולא מחיננא בהו ונוהגنا כולל כוותיה השתא דנהוג אף במותנות לא משנinin מנהגא עיי"ש, וכי"ש במילוי דרבנן כהא דאיסורי אכילה ושתייה בביבה"ג אך אף אם לא נימא כחדושא דריש"י